

Danuta Szaflarska

Data urodzenia: 6 lutego 1915

Miejsce urodzenia: Kosarzyska

Data śmierci: 19 lutego 2017

Miejsce śmierci: Warszawa

Rodzice: Wanda (z d. Karmańska), Aleksander Szaflarski

Profesja: aktorka teatralna, aktorka filmowa

Słowa kluczowe: aktorka, film, teatr, powstanie warszawskie, PIST

Biogram¹

Danuta Szaflarska (właściwie Zofia Danuta) urodziła się 6 lutego 1915 roku w Koszarzyskach. Wychowywała się w rodzinie nauczycielskiej, w bliskim kontakcie z naturą. Sielskie dzieciństwo przerwała przedwczesna śmierć ojca w 1924 roku, co zmusiło rodzinę – matkę oraz młodszego brata Jerzego – do wyprowadzki do Nowego Sącza. Mimo trudnych warunków materialnych i tęsknoty za miejscem urodzenia, pierwsze aktywności sceniczne podejmowała pod kierunkiem Bolesława Barbackiego. W 1939 roku ukończyła warszawski Państwowy Instytut Sztuki Teatralnej, pod kierownictwem jednego z najwybitniejszych polskich aktorów i reżyserów w historii - Aleksandra Zelwerowicza.

Debiut zawodowy aktorki przypadł na wrzesień 1939 roku w Teatrze na Pohulance w Wilnie, w cieniu wybuchu II wojny światowej. Ten krótki, niespełna dwuletni okres okazał się być dla niej niezwykle intensywny zawodowo. Szaflarska stworzyła wówczas blisko dwadzieścia kreacji. Po debiutanckiej roli Pernette w „Zielonych latach” wystąpiła m.in. w „Sławie” Wiktora Gusiewa, „Pastorałce” Leona Schillera oraz w sztukach Aleksandra Fredry i Gabrieli Zapolskiej. Grała w trudnych warunkach, zmagając się z biedą. W Wilnie dotarła do niej tragiczna wiadomość o śmierci brata Jerzego, który poległ w wojnie obronnej. Latem 1941 roku wróciła do Warszawy wraz z mężem, pianistą Janem Ekierem.

W okupowanej stolicy odmówiła gry w jawnych teatrach kontrolowanych przez Niemców. Zaangażowała się w działalność konspiracyjną, występując początkowo w Teatrze Podziemnym, a następnie Teatrze Frontowym AK. Podczas Powstania Warszawskiego służyła jako łączniczka pod pseudonimem „Młynarzówna”. Do jej zadań należało przekazywanie

¹ Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240, 00 zł., całkowita wartość projektu 1 119 240, 00 zł.

informacji o odbywających się próbach i spektaklach, zaangażowanym w niniejsze inicjatywy artystom. Służbę łączyła z dramatyczną walką o przetrwanie rocznej córeczki pośród ruin stolicy. Po upadku powstania przeszła przez obóz przejściowy w Pruszkowie, a następnie trafiła do Krakowa. Bezpośrednio po wojnie zyskała status pierwszej gwiazdy polskiej kinematografii. Role w „Zakazanych piosenkach” i „Skarbie” przyniosły jej ogromną popularność, jednak jej delikatna aparycja i styl pasowały do obowiązującej wówczas estetyki socrealizmu. W konsekwencji na kolejne dekady związała się z teatrem, tworząc kreacje na scenach Współczesnego, Narodowego i Dramatycznego, współpracując między innymi z kolegą poznanym w PIST, reżyserem - Erwinem Axerem.

W życiu osobistym dwa razy wychodziła za mąż. Pierwszym mężem był Jan Ekier (1941-1944), drugim - spiker radiowy Janusz Kilański (1952-1960). Silna potrzeba niezależności okazała się dla Szaflarskiej trudną do pogodzenia z instytucją małżeństwa, dlatego oba związki zakończyły się rozstaniem. Istotnym punktem zwrotnym w jej biografii stały się lata 80., kiedy nawiązała bliską przyjaźń z księdzem Jerzym Popiełuszką. Dzięki bezpretensjonalnej postawie i empatii duchownego Szaflarska, mimo wcześniejszego dystansu do instytucji Kościoła, zdecydowała się na powrót do praktyk religijnych. Tragiczna śmierć kapłana była dla niej ogromnym ciosem - do końca życia pielęgnowała pamięć o przyjacielu, wierząc w jego stałą, duchową opiekę.

Niezwykły renesans twórczy Szaflarskiej nastąpił w wieku dojrzałym. Szczególna więź artystyczna połączyła ją wówczas z Dorotą Kędzierzawską - aktorka zagrała u niej Wiedźmę w „Diablach, diablach” i Jędzę w „Nic”, a ukoronowaniem tej współpracy stała się wybitna rola Anieli w filmie „Pora umierać”. O jej talent upominali się również inni czołowi twórcy, występowała m.in. u Juliusza Machulskiego („Ile waży koń trojański?”), Agnieszki Holland („Janosik. Prawdziwa historia”) czy Władysława Pasikowskiego („Pokłosie”). W wieku 95 lat dołączyła do zespołu teatralnego TR Warszawa, gdzie w spektaklach Grzegorza Jarzyny - m.in. w „Uroczystości” oraz „Drugiej kobiecie” - udowodniła, że talent nie podlega upływowi czasu. Prawdziwym fenomenem okazała się jej rola w sztuce „Między nami dobrze jest” na podstawie tekstu Doroty Masłowskiej.

Danuta Szaflarska pozostała aktywna zawodowo niemal do ostatniej chwili, kończąc karierę sceniczną w wieku 101 lat. Uhonorowana została najwyższymi odznaczeniami państwowymi i artystycznymi, w tym m.in. Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” oraz Polską Nagrodą Filmową Orzeł za „Osiągnięcia Życia”.

Zmarła 19 lutego 2017 roku. Pochowana jest w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

Bibliografia

Cubała, A., *Artyści '44. Gwiazdy w Powstaniu Warszawskim*, Warszawa, Wydawnictwo Wielka Litera, 2022.

Danuta Szaflarska „Młynarzówna”: *Ja się nie bałam kul, one tak ładnie śpiewały*, rozmowa w ramach Archiwum Historii Mówionej Muzeum Powstania Warszawskiego prowadzona przez Grzegorza Hanulę, <https://www.youtube.com/watch?v=ovCrwEQauWI>, dostęp online: 30.04.2026.

Inny świat, reżyseria D. Kędzierzawska, Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny, 2012. Ninateka, <https://ninateka.pl/movies,1/inny-swiat--dorota-kedzierzawska,4035>, dostęp online: 30.04.2026.

Kubisiowska K., *Szaflarska. Grać, aby żyć*, Warszawa, Wydawnictwo W.A.B., 2019.

Michalik G., *Danuta Szaflarska. Jej czas*, Warszawa, Wydawnictwo Agora, 2018.

MOJA HISTORIA: Danuta Szaflarska, z Danutą Szaflarską rozmawia Mike Urbaniak, Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego, <https://www.youtube.com/watch?v=ILf-EV06cQU>, dostęp online: 30.04.2026.

Nie wolno przerwać spektaklu. Szkice do portretu Danuty Szaflarskiej, film, reżyseria S. Janicki, 2007, dostęp online 30.04.2026.